

TÁRSASÁGI HIREK

Irodalomtörténések kitüntetése

1954. március 15-én *Sötér István* egyetemi tanár, az irodalomtudományok doktora, a Társaság választmányának tagja Eötvös József című monográfiájáért a Kossuth-díj ezüst fokozatát kapta.

1954. április 4-én *Nagy Péter*, az irodalomtudományok kandidátusa, a Társaság választmányának tagja Móríc Zsigmond-tanulmányáért a József Attila-díj I. fokozatát, *Hégedüs Géza* főiskolai tanár, a Társaság választmányának tagja »Mátyás király Debrecenben« c. színművéért és *Pándi Pál* egyetemi adjunktus, a Társaság vezetőségének tagja kritikai munkásságáért a József Attila-díj II. fokozatát kapta.

Vezetőségi tagok munkamegosztása

A Társaságnak decemberi közgyűlésén megválasztott új vezetősége 1954. jan. 18-án tartotta első ülését. A vezetőség határozatot hozott arról, hogy a vezetőségi tagok milyen feladatkör ellátására kapnak megbízást. *Bán Imre* felelős a kutatómunka fejlesztéséért, *Koczkás Sándor* a vitaulések előkészítéséért, *Pándi Pál* a felsőbb szervekkel való kapcsolatért. A Társaság kiadványai közül *Szabolcsi Miklós* A Magyar Klasszikus sorozat, *Tóth Dezsd* a Művelt Nép kiadványok és *Vargha Kálmán* az Irodalomtörténet c. folyóirat felelőse. A szervező titkár feladatát *Vargha Balázs* látja el. A Vezetőség megvitatta és jóváhagyta a Társaság féléves munkatervét.

Tudományos ülésszak

A Magyar Tudományos Akadémia, a Magyar Irodalomtörténeti Társaság és a Magyar Írók Szövetsége 1953 decemberében tudományos ülésszakot rendezett a Szovjetunió Kommunista Pártja XIX. kongresszusának az irodalom számára vonatkozó útmutatásainak megvitatására. Az ülésszak első napján *Szigeti József* tartott bevezető előadást a típusalkotás néhány kérdéséről.

Előadása első részében a realista és realizmusellenes áramlatok szakadatlan harcáról beszélt. A tipikust szembe kell állítani az átlagossal. A tipikus és az átlagos különbségét Shakespeare: Velencei kalmár és Gerhardt Hauptmann: Béke ünnep — családi katasztrófa című darabjának elemzésén mutatta be. A következőkben arról beszélt, hogy az adott társadalmi helyzetben legelterjedtebb, legmindennapibb jelenség ábrázolása a múlt század nagy kritikai realista íróinak módszere, s nem tévesztendő össze az átlagábrázolással. Ennek a tételnek illusztrálására Móríc Zsigmond: Tragédia című elbeszélését elemezte. Vitakozott Illyés Gyulának a pesszimista versekről írt jegyzetével. Végül bírálta azt a helytelen nézetet, hogy a mi irodalmunkban, a szocialista realista irodalomban a realizmus arra szolgál, hogy azt ábrázolja ami van, a forradalmi romantika viszont azt, aminek lennie kell. (Szigeti József előadásának teljes szövege megjelent a Csillag 1954. évi harmadik számában.)

Veres Péter hozzászólásában arról beszélt, hogy írói munkája kezdetén hogyan választotta ki környezetének sok-sok jelensége közül a jellemzőket, mielőtt még elméletileg ismerte volna a tipikus ábrázolás kérdését. Hivatkozott Ebéd a gyepsoron és Tél a gyepsoron című elbeszéléseinek megírására, majd Kiss Gáborra, Próbátétel című elbeszéléseinek hősére. (Veres Péter hozzászólása megjelent a Szabad Nép 1953. december 19-i számában és az Útközben című tanulmánykötetében.)

Komlós Aladár irodalmunk legismertebb, legemlékezetesebb jellemtipusait idézte fel hozzászólásában.

Bóka László vitába szállt Komlós Aladár megállapításaival, helytelennek mondta az irodalmi hősök tipológiai csoportosítását.

Pándi Pál az eszményítés és felnagyítás különbségéről beszélt. Az eszményítés a valóságnak helytelen idealizálása. A tudatos felnagyítás azonban jelentős vonása a szocialista realista típusalkotásnak is. A szatíraíró a negatív figurák és helyzetek felnagyításában egészen a játékos ábrázolásig elmehet,

ha azonban pozitív jellemet ábrázol az író, akkor nem helyes a felnagyításnak ilyen foka. A következőkben arról beszélt, hogy a fejlődő újnak helyes ábrázolását a legjobb írók sematizmus nélkül meg tudták oldani az új kormányprogrammi előtti időszakban is. Bár a gazdaság-politikai hibák bizonyos fokig megkönnyítették a sematikus irodalom kialakulását, ez mégsem volt szükségszerű az adott viszonyok között.

Vajda László Arany János: Vojtina ars poeticájának néhány részletét elemezte; majd kiegészítette az előadónak a Velencei kalmárrol mondott szavait.

Szigeti József összefoglalójában Komlós Aladár hozzászólásával és Pándi Pál egyes megállapításaival vitázott. Véleménye szerint a jelképes ábrázolás nem olyan általános a szatírairodalomban, mint ahogy Pándi Pál véli, Petőfi Pató Pálja például egyáltalán nem jelkép, hanem konkrét költői általánosítás.

Az ülészak második előadása a konfliktus kérdését vetette fel.

Keszi Imre előadásában a konfliktusmentesség elméletének vitáját ismertette, hivatkozva a Pravda 1952. április 7-iki cikkére és a Szovjet Írók Szövetségének plenumára. A szatíra kérdéseiről irodalmunkban folyó viták során véleménye szerint a konfliktusmentesség elméletének csökevényei mutatkoznak meg. Ugyancsak erre a kérdésre vezette vissza a kettős kötöttségű hősről és a lírai költészetben hangot kapó pesszimizmusról folytatott régebbi vitákat. »Nem követelhetjük a költőtől — mondta Keszi Imre —, hogy állandó belső harcáról tudósítson bennünket, különösen a két antagonisztikus osztály közötti nyugtalan hánykolódás értelmében, de nem is tilthatjuk meg ezt neki és semmiképpen sem állíthatjuk, hogy a kétségek nélküli költő feltétlenül különb és magasabbrendű mint a kételkedő«. A továbbiakban elemezte Urbán Ernő: Tűzkeresztység és Mándi Éva: Hétköznapiak hősei című darabjának konfliktusát.

Karinthy Ferenc hozzászólásában kifogásolta, hogy Keszi Imre nagyrészt már megvitattott és elintézett kérdéseket hoz elő, anélkül, hogy lényegesen újabbat mondana, mint a régi, már megcáfolt megfogalmazások. Megemlékezett arról, hogy Mikszáth két regényének átdolgozása során hogyan próbálta tovább fejleszteni drámaiság irányában a regényekben benne rejlő összűtközést.

Benedek András a pozitív hős és az ellenség

ábrázolásának hiányairól beszélt új darabjaikban. Annak a véleményének adott kifejezést, hogy a kettős kötöttségű hős vitájában elsikkadt a drámai ábrázolásnak az a ténye, hogy a hősnak több ellenséggel, ellenségek egész sorával kell megküzdenie. (Benedek András hozzászólásával kritikailag foglalkozott Major Tamás a Színház és Filmművészet 1954. évi második számában.)

Háy Gyula leszögezte, hogy a kettős kötöttség kérdésével kapcsolatban már annakidején revidálta álláspontját. A múlthoz és a jövőhöz, a régihez és az újhoz van bizonyos kötöttsége minden drámai hősnak. Ez azonban nem jelenti azt, hogy kettős kötöttség nélkül nem lehet drámát írni.

Hegedüs Géza a tragikus konfliktus jellemző vonásait s a tragédiának drámaíráskban való lehetőségeit elemezte.

Király István szerint az előadóban hiányzott a bátorság, hogy a problémákkal szembenézzen. A tragédia, a szatíra és a drámai konfliktus kérdésében egyformán téves érveléssel próbálta megerősíteni saját régebbi állításait. Különösen feltűnő volt a helytelen okoskodás az őszinteség kérdésében. Révai József azt fejtette ki az Előadói Iroda ülésén elhangzott hozzászólásában, hogy az őszinteség nem lehet döntő kritériuma a lírának. A főkérdés az, hogy milyen valóságártalmat tükröz a líra. Keszi Imre most úgy vitázik, hogy az őszinteség fogalmába beleveszi a társadalmi valóság tükrözését is.

Nagy Miklós Kemény és Jókai konfliktusait hasonlította össze, s azt a következtetést vonta le, hogy Jókainál a konfliktus nem foglal el központi helyet. Csak néhány realista igényű regényében, mint a Rab Rábyban, a Kis királyokban és Az arany emberben sikerül Jókainak valódi konfliktust teremteni.

Keszi Imre válaszában foglalkozott a hozzászólók egyes megjegyzéseivel.

Pándi Pál zárószavában értékelte a vitát. Kifejezte azt a véleményét, hogy a vita során az elmúlt évek irodalmi kérdéseivel foglalkozó hozzászólások nem vették figyelembe szocialista társadalmunk és gazdaságpolitikánk fejlődésének problémáit és ezért nem is vonhatták le helyesen a kormányprogrammból adódó új feladatokat. Elő lehet és elő is kell venni régebbi kérdéseket, mint például Sarkadi Imre Út a tanyákról című darabjának értékelését, de az elkövetett hibákról is csak úgy beszélhetünk, hogy a jövőben miképpen biztosítjuk kijavításukat.